

- 2) кафедра логопедії (професор Шеремет М.К.);
- 3) кафедра тифлопедагогіки (професор Синьова Є.П.);
- 4) кафедра олігофренопедагогіки (доцент Турчинська В.Є.).

Кафедра олігофренопедагогіки (завідувач кафедри з 2002 року – кандидат педагогічних наук, професор І.П.Колесник) розширює зміст і напрями підготовки майбутніх фахівців з тим, щоб вони набули компетентності у колекційному навчанні не тільки розумово відсталих, а й дітей з затримкою психічного розвитку, з наслідками дитячого церебрального паралічу та іншими нозологічними варіантами порушень інтелектуального, емоційного та фізичного розвитку. Уточнюється назва цієї кафедри з точки зору підкреслення більш широкого, ніж тільки олігофренопедагогіки, спектру психолого-педагогічної корекційної діяльності її випускників.

З ініціативи ректора НПУ імені М.П.Драгоманова академіка В.П.Андрущенка у вересні 2003 року дефектологічний факультет було реформовано в Інститут корекційної педагогіки та психології. Директором інституту був призначений доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений юрист України Віктор Миколайович Синьов, який є випускником КДПІ імені О.М.Горького 1962 року. Він працював на рідному факультеті викладачем, заступником декана, доцентом з 1964 по 1975 роки.

Призначення В.М.Синьова на посаду директора ІКПП, професора кафедри психокорекційної педагогіки значно посилило її авторитет не лише в масштабах університету, але й України в цілому. Аспіранти і докторанти кафедри з усіх дефектологічних факультетів України під науковим керівництвом академіка Синьова В.М. за цей незначний час захистили біля двох десятків дисертацій із широкого спектру дефектологічних проблем.

Особливим науковим досягненням кафедри можна вважати розробку професором кафедри Д.І.Шульженко надзвичайно складної, недостатньо вивченої проблеми корекційного виховання дітей, хворих на аутизм. Під керівництвом В.М.Синьова Д.І.Шульженко блискуче захистила докторську дисертацію на тему: «Психологічні основи корекційного виховання дітей з аутистичними порушеннями» (2010 рік).

Очолити Інститут корекційної педагогіки та спеціальної психології (вересень 2003 р.), В.М.Синьов проявив себе новатором і реорганізатором як наукової галузі в цілому. За ініціативи та під його керівництвом було створено дві нових фахових кафедри: 1) кафедра спеціальної психології та медицини (зав.кафедри доцент Руденко Лілія Миколаївна; 2) кафедра ортопедагогіки (зав.кафедри професор Шевцов Андрій Гаррійович) в структурі Інституту корекційної педагогіки та психології з 2009 року розпочав роботу створений за поданням В.М.Синьова та за наказом ректора НПУ імені М.П.Драгоманова Науково-методичний центр інклюзивного навчання дітей та осіб з особливостями психофізичного розвитку (директор професор кафедри психокорекційної педагогіки, академік НАПН Бондар В.І.).

Важко переоцінити внесок В.М.Синьова в створення позитивного іміджу ІКПП та його шести фахових кафедр як структурним підрозділам НПУ імені М.П.Драгоманова не лише в Україні, а й в країнах ближнього і дальнього зарубіжжя. Нині встановлено зв'язки і проводиться плідна співпраця із загальних проблем корекційної педагогіки і освіти з такими країнами як Росія, Білорусь, Болгарія, Молдова, Польща, Німеччина, Голландія, Швеція, Канада, Китай тощо.

Сподіваємося, що матеріал статті стане своєрідним воскресінням світлої пам'яті про тих, кого вже немає серед нас, і глибокою подякою та повагою до тих, хто своєю працею, невтомним служінням продовжує розвивати наукову галузь «Дефектологія» для нинішніх та майбутніх поколінь.

Салогуб С. А.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Стаття посвячена вопросам формирования информационно-коммуникационной компетентности студентов педагогических специальностей, с учетом использования информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе. Информационная компетентность рассматривается как способность студента осуществлять поиск и обработку информации посредством информационных технологий, определяются показатели и методы информационной компетентности.

Однією з важливих цілей сучасної педагогічної освіти є формування інформаційної компетентності майбутнього педагога. Її складають здатність максимально ефективно використовувати всі різновиди сучасних інформаційних джерел і всі типи наданої ними інформації, здійснювати пошук необхідної інформації, аналізувати її на предмет придатності до використання в навчальному процесі, адаптувати до рівня сприйняття учнів, а також організувати навчально-пізнавальну діяльність учнів в інформаційно-комп'ютерному середовищі.

Компетентність - це поняття багаторівневе, що включає професійні знання та вміння їх реалізувати, здатність аналітично мислити, вміння діяти відповідно до ситуації, володіння комунікаційними здібностями в професійному співтоваристві, мотивації, самореалізація і розвиток в професійній сфері.

Професійна компетентність являє собою сукупність ділових і особистісних якостей фахівця:

- ✓ володіння на високому рівні професійною діяльністю в певній галузі;
- ✓ здатність проектувати свій подальший професійний розвиток;
- ✓ самоствердження в професійному середовищі; вміння вести ділові дискусії;
- ✓ моральну позицію - нести відповідальність за результати своєї праці.

Сучасні інформаційні технології трансформують освітні технології на новий рівень. Інформаційна компетентність в умовах переходу до інформаційного суспільства стає складовою професійної компетентності.

Фахівці визначають інформаційну компетентність як інтегративну якість особистості, що є результатом відображення процесів відбору, засвоєння, переробки, трансформації і генерування інформації в особливий тип предметно-специфічних знань, що дозволяє виробляти, приймати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності.

Інформатизація освіти пред'являє до викладачів вимоги певного рівня інформаційної компетентності. Викладач повинен не тільки сам володіти сучасними інформаційними технологіями для постановки та вирішення професійних завдань, але вміти використовувати їх для забезпечення освітнього процесу. Важливо знання інформаційних систем, інформаційних процесів, різних видів інформаційних продуктів, ресурсів. Спеціальна інформаційна компетентність як складова професійної компетентності викладача вимагає знання інформатики, володіння комп'ютерними засобами підготовки матеріалу для створення навчальної бази даних, електронних навчальних посібників, електронних навчально-методичних комплексів, тестових, контрольних програм.

Розглянемо з позицій освітніх технологій інформаційну компетентність викладача як складову його професійної компетентності та інформаційну компетентність студента як майбутнього фахівця. Складові інформаційної компетентності вчителя і учня однакові, але функції і зміст технологій різні.

Для формування інформаційної компетентності студентам необхідні універсальні інформаційні знання та вміння працювати з ІКТ. Вивчення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в педагогічному вузі має свою специфіку. Інформаційні та комунікаційні технології виступають і як об'єкт вивчення, і як інструмент предметної та педагогічної діяльності, і як засіб навчально-методичного забезпечення навчального процесу. При цьому їх стрімкий розвиток вимагає освоєння майбутніми педагогами сутності, можливостей і перспектив розвитку інформаційних технологій, навчання та психолого-дидактичного обґрунтування їх використання.

Універсальний характер знань забезпечує можливість їх застосування в різних областях своєї діяльності:

- ✓ загальні вимоги про ІКТ
- ✓ технологія обробки текстової інформації; технологія обробки табличних даних;
- ✓ технологія створення мультимедіа презентації;
- ✓ технологія обробки графічної інформації;
- ✓ технологія зберігання і пошуку інформації;
- ✓ технологія створення веб-сторінок;
- ✓ технологія обробки графічної інформації.

У навчальних дисциплінах «Інформатика», «Інформаційні технології», «Мережеві інформаційні технології», «Інформаційні системи» і в інших формується «універсальна» інформаційна компетентність студента, що забезпечує його входження в інформаційний освітній простір, що розвиває інформаційні потреби, уміння і навички самостійної діяльності освітньому процесі. Так йде прилучення студента до інформаційного способу життя і розвиток його інформаційного мислення. Навчання в цьому напрямі здійснюють викладачі навчальних дисциплін, для яких інформаційна компетентність є професійною.

Завдання вищої школи полягає у формуванні професійної компетентності студента, в умінні навчити вирішувати професійні завдання в навчальному процесі, в освоєнні методології наукового і технологічного процесу майбутньої сфери діяльності.

Інформаційна компетентність, з одного боку, є базою, що забезпечує ці здібності, з іншого боку - складової професійної компетентності, що характеризує професійні та особистісні якості випускника. Сучасний фахівець повинен вміти приймати правильні рішення, як в умовах дефіциту інформації, так і в умовах надлишку інформації, в умовах інформаційного шуму, інформаційного маніпулювання. Цю інформаційну компетентність можна назвати «спеціальною».

Викладач не тільки сам використовує в навчальному процесі, але вчить студентів аналітико-синтетичної обробки, використання та зберігання галузевої інформації, навчає роботі з професійно-орієнтованими інформаційними ресурсами, з пакетами прикладних програм, знайомить з професійними комунікаціями тощо. Формується входження майбутнього фахівця в інформаційну професійне середовище, професійне інформаційне мислення, розвиток технологічних, творчих і дослідницьких навичок на основі сучасного технічного забезпечення.

Інформаційна компетентність сучасного викладача є складовою його професіоналізму. Наприклад, використання електронних підручників, розміщених в Інтернет, вносить суттєві переваги порівняно з традиційним підручником. а саме: скорочується шлях від автора підручника до студента; можливість оперативного оновлювати зміст підручника; вирішується проблема ідентичності, тобто майже на всіх апаратних платформах матеріал буде виглядати практично однаково; використання гіперпосилань до інформаційних ресурсів Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акуленко, В.Л. Формування ІКТ-компетентності вчителя-предметника в системі підвищення кваліфікації [Текст]/В. Л. Акуленко// Застосування нових технологій у освіті: Матеріали XV Міжнародні. конф., 29-30 червня 2004 р., г.Троїць Московської обл.: Изд-во "Тровант", 2004. - С.344-346.
2. Гусинський, Е.Н. Етапи набуття компетентності [Текст]/Е. Н. Гусинський, Ю. І. Турчанинова// Розвиток та оцінка компетентності: тез. докл. конф. - Москва, 1996/Под ред. В. І. Білопільського та І. М. Трофимової. - К.: Інститут психології РАН, 1996. - С.29-31.
3. Дзугоева, М.Г. Постановка і вирішення завдань - основа інформаційної компетентності студентів/М. Г. Дзугоева// Проблеми якості освіти: Матеріали XIII Всерос. наради: М.: Изд-во Дослідницький центр проблем якості підготовки фахівців, 2003. - Кн.2. - С.31-36.
4. Зайцева, О.Б. Формування інформаційної компетентності майбутніх вчителів засобами інноваційних технологій [Текст]: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. /О. Б. Зайцева. - Брянськ, 2002. - 19 с.
5. Равен Дж. Компетентність в сучасному виявленні, розвитку і реалізації /пер. з англ. М.: 2002.-396с
6. Семенов, А.Л. Роль інформаційних технологій в загальну середню освіту [Текст]/А. Л. Семенов. - М.: Изд-во МІПКРО, 2000. - 12 с.

7. Таїрова, Н.Ю. *Розвиток інформаційно-дослідницької компетентності викладача педагогічного університету: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Н. Ю. Таїрова. - Калініград, 2007. - 19 с.*

8. Трішина С.В. *Інформаційна компетентність фахівця в системі додаткової професійної освіти / С.В.Трішина, А. В. Хуторський(Електронний ресурс). Режим доступу <http://www.eidos.ru/journal/2004/0622-09http.1>*

Снівак Н.В.

РОЛЬ УВАГИ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ ДІЙ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В статті дан аналіз особливостей розвитку непроизвольного і произвольного уваги у дітей першого года обучения. Показано, що в младшем школьном возрасте наблюдается прогрессивный характер развития внимания, особенно всех его свойств. Рассмотрена взаимосвязь между уровнем развития внимания и особенностями формирования общеучебных действий.

Молодший шкільний вік характеризується зміною провідної діяльності – учбова діяльність стає основною і вимагає організації якісно нового перебігу психічних процесів, які, в свою чергу, як особливий механізм, забезпечує увага. Водночас, учбова діяльність створює особливі внутрішні умови, від яких залежить розвиток психічних процесів і уваги зокрема.

Навчальна робота в школі і дома стає основною і необхідною, діти поступово навчаються усвідомлювати шкільні завдання, включатися у їх виконання, планувати, організувати, контролювати, і оцінювати свою діяльність, незалежно приваблива вона для них, чи ні. В свою чергу, нова учбова діяльність збагачує дітей знаннями, вміннями, навичками, новими прийомами отримання знань, сприяє загальному психічному розвитку, формує та розвиває волю і увагу.

Проблемам дослідження уваги у навчальній діяльності школярів, у навчально-виховній роботі вчителів та викладачів присвячені праці Б.Г.Ананьєва, Л.С.Виготського, М.Ф.Добриніна, О.М.Леонтьєва, П.Я.Гальперіна, Є.І.Ігнат'єва, А.Г.Ковальова, Н.Д.Левітова, К.К.Платонова, І.В.Страхова, В.І. Страхова, Є.О. Мілеряна, О.Ю. Єрмолаєва, М.П.Задесенця, М.С.Горбач, П.Д.Білоуса, В.С.Компанця, Н.В.Андріяшиної і багатьох інших дослідників.

Увага дітей молодшого шкільного віку має свої особливості. У першокласників домінує мимовільна увага, але вона буде більш стійкою, коли завдання вчителя і робота по його виконанню приваблює школярів, викликає безпосередній інтерес. Дітям легше зосереджуватися на конкретному навчальному матеріалі, коли він підкріплений різними наочними засобами, або подається як ігрово-рольова колективна діяльність. При несприятливих умовах роботи, коли заважають зовнішні подразники, дітям важко підтримувати спрямованість уваги, переборювати відволікання від основного завдання, тому потрібно піклуватися про усунення перешкод, які відволікають увагу дітей [5].

У школярів першого року навчання увага характеризується невеликим обсягом, малою стійкістю, зосереджено займатися однією справою вони можуть 10-20 хвилин, у них утруднений розподіл і переключення уваги із одного завдання на інше. Такі особливості вчені [1], [2] пояснюють недостатньою зрілістю нейрофізіологічних механізмів, які забезпечують роботу процесів уваги. Вважається, що мимовільна увага розвивається і домінує у молодших школярів 6-7 років, але з 8-9 років спостерігається прогресивний характер розвитку уваги, інтенсивно розвиваються всі її властивості: обсяг збільшується в 2 рази, підвищується стійкість, розвивається вміння концентрації, переключення, розподілу.

Молодший шкільний вік сприятливий для розвитку уваги, без достатньо сформованої уваги процес навчання неможливий. Учитель на уроці привертає увагу учнів до учбового матеріалу за допомогою словесних вказівок. Дітям нагадують про необхідність виконувати задану дію, вказуючи при цьому на способи дії: « Діти, відкриємо книжку на сторінці 15. Зверніть увагу, яку назву має оповідання», або « Діти, уважно подивимось на картину, скажіть, що на ній зображено». Вчитель намагається втримати увагу учнів на певній діяльності тривалий час, поступово переключаючи з одного виду роботи на інший. Діти діють за вказівками вчителя, працюють під постійним контролем, так поступово вони набувають вміння виконувати завдання самостійно – самі ставлять мету діяльності і контролюють свої дії. Завдяки учбовій діяльності виникає і розвивається довільна увага у дітей.

Сприяють розвитку уваги значущість навчального матеріалу, інтерес до його змісту, доступність навчальних завдань, вміння вчителя організувати навчальну діяльність усіх учнів класу, вміння організувати контроль як певну, зовнішню, предметну дію, для цього учитель поряд із виконанням основної діяльності дає завдання учням перевіряти її.

Формування стійкої уваги відбувається шляхом засвоєння дій контролю як поетапне формування, починаючи з матеріалізованої форми, потім в голосному мовленні, далі у формі « зовнішнього мовлення про себе». І як результат контроль набуває у школярів закінченої форми у вигляді акту уваги. Іншими словами, контроль за процесом своєї діяльності і є, власне, довільною увагою учнів [1].

Організованість та добре розвинуті властивості уваги є тими факторами, які впливають на успішність учнів молодшого шкільного віку. Учні, які краще навчаються, як правило, демонструють кращі показники розвитку уваги. Також зустрічаються і неухажні учні, які концентрують увагу не на учбових заняттях, а на своїх проблемах, думках, які далекі від навчання. Неухажні діти часто відволікаються, для них характерна нестійка увага, що в значній мірі впливає на результати навчання.

Відомо, що рівень розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку різний і тому заняття з розвитку уваги потрібно проводити як профілактичні, спрямовані на підвищення ефективності функціонування уваги у всіх дітей.

У нашому дослідженні ми вивчали вплив уваги дітей молодшого шкільного віку на процес формування у них загальнонавчальних дій.

Під загальнонавчальними діями ми розуміємо такі навчальні дії, які діти, успішно засвоївши, можуть переносити і застосовувати у різних сферах своєї діяльності. Це, в першу чергу, дії письма, читання, дії з математики, дії пов'язані зі здатністю дитини приймати навчальну задачу, орієнтуватись на зразок, який подає вчитель, утримувати у пам'яті навчальне завдання та контролювати хід його виконання.